

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

Vooropleiding
Hoger
Beroeps
Onderwijs

HAVO Tijdvak 1
VHBO Tijdvak 2

Inzenden scores

Uiterlijk op 29 mei op de daartoe verstrekte optisch leesbare formulieren naar het Cito zenden:

- voor de **oude stijl** per school de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten,
- voor de **nieuwe stijl** per school de scores van de alfabetisch eerste tien, maar bij voorkeur vijftien kandidaten; bovendien voor de nieuwe stijl per school de totaalscores van alle kandidaten.

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de Regeling beoordeling centraal examen vastgesteld (CEVO-94-427 van september 1994) en bekendgemaakt in het Gele Katern van Uitleg, nr. 22a van 28 september 1994.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het procesverbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het procesverbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinerator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten, die geen gehele getallen zijn, zijn niet geoorloofd.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het antwoordmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten¹⁾ als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het antwoordmodel;

3.4 indien één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

noot 1

Voor het vak Geschiedenis en staatsinrichting moeten deze afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijk verantwoorde publicaties.

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het antwoordmodel anders is aangegeven;
3.7 indien in het antwoordmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord;
3.8 indien in het antwoordmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Indien de examiner of de gecommiteerde meent dat in een toets of in het antwoordmodel bij die toets een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof toets en antwoordmodel juist zijn.
Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO.
Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het antwoordmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

5 Voor deze toets kunnen maximaal 90 scorepunten worden behaald. Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

6 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer (artikel 42, tweede lid, Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO).
Dit cijfer kan afgelezen worden uit tabellen die beschikbaar worden gesteld. Tevens wordt er een computerprogramma verspreid waarmee voor alle scores het cijfer berekend kan worden.

3 Antwoordmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Een nieuwe eeuw, nieuwe verhoudingen? Nederland 1880–1919: op het breukvlak van twee eeuwen

Maximumscore 2

- 1 Uit het antwoord moet blijken dat het liberale overwicht afnam, doordat degenen die dankzij de kiesrechtuitbreidingen stemrecht kregen uit andere maatschappelijke groepen kwamen, dan die waaruit de liberalen hun aanhang haalden.

Maximumscore 4

- 2 A. Voorbeeld van een juist antwoord is:
- De tekenaar beeldt het feminisme af als een groep woeste vrouwen die 'vrijheid in alles' voorstaat, waarmee hij zich daartegen uitspreekt 1
 - wat aansluit bij het standpunt van de rooms-katholieken rond 1900 dat er geen sprake is van 'vrijheid in alles' omdat de taak van de vrouw in het gezin is / die vrouwen geen leidende positie wil geven 1

Opmerking

Als alleen een beeldelement beschreven wordt, zonder een daarbij aansluitende rooms-katholieke opvatting, mogen er geen scorepunten worden toegekend.

B. Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De tekenaar beeldt socialistische voormannen af die zich laten meevoeren door de 'Furiën van de vooruitgang' / in een op hol geslagen koets die gemend wordt door feministes 1
- waarmee de tekenaar de socialisten verwijt dat zij de feministen niet in bedwang kunnen houden / dat er een onbeheersbaar proces aan de gang is 1

Opmerking

Als alleen een element uit de prent beschreven wordt, zonder een daarbij aansluitend verwijt, mogen er geen scorepunten worden toegekend.

Maximumscore 3

- 3 A. Uit het antwoord moet blijken dat:
- de kinderen onmisbaar waren voor het bijeenbrengen van een toereikend gezinsinkomen / wanneer de kinderen nog te klein waren om te werken konden zij de noodzakelijke bijdrage aan het gezinsinkomen niet leveren en als zij het ouderlijk huis verlieten om zelf een gezin te stichten kon dat ook niet meer 2

B. Voorbeeld van een juiste verklaring is:

Rond 1919 werd deze situatie minder aanvaardbaar geacht doordat (één van de volgende): 1

- het ideaal van het moderne gezin waarbij de kinderen een andere rol toebedeeld kregen door bleef werken
- uit het aannemen van wetgeving over kinderen / de Arbeidswet/de Leerplichtwet blijkt dat men vond dat kinderen niet meer op jonge leeftijd mochten werken

Maximumscore 5

- 4 A. Voorbeeld van een juiste redenering is:
de hoofddoelstelling van de Vrouwenbond was het verhogen van het zedelijk bewustzijn, de bestrijding van prostitutie kwam uit deze doelstelling voort, vrouwen die zelf hun geld konden verdienen / niet economisch afhankelijk waren, zouden minder snel tot prostitutie vervallen
(waardoor de eis tot uitbreiding van de mogelijkheden tot betaalde arbeid voor vrouwen bijdroeg aan het bereiken van de hoofddoelstelling)

3*Opmerking*

Alleen als alle stappen van de redenering aangegeven zijn, mogen er drie scorepunten worden toegekend.

- B. Uit het antwoord moet blijken dat de afschaffing van het verbod op het onderzoek naar het vaderschap ertoe leidde, dat nu niet alleen de vrouw maar ook de man aansprakelijk gesteld kon worden voor de gevolgen van het verwekken van een kind

2**Maximumscore 3**

- 5 Voorbeeld van een juist antwoord is:
Uit twee van de volgende voorbeelden blijkt:
- op journalistiek terrein: het eigen dagblad De Standaard werd door Kuyper gebruikt als spreekbuis voor de eigen groep
 - op politiek terrein: de oprichting van de ARP maakte machtsvorming op politiek terrein mogelijk voor de orthodox-protestanten die Kuyper vertegenwoordigde
 - op wetenschappelijk terrein: de stichting van de Vrije Universiteit betekende een eerste stap om wetenschap te beoefenen vanuit de eigen beginselen
 - op kerkelijk terrein: (de Doleantie resulteerde in) de stichting van de Gereformeerde Kerk als eigen kerkelijke organisatie voor een deel van de orthodox-protestanten
- Als gemeenschappelijke doelstelling komt hierin de emancipatie van het orthodox-protestantse volksdeel naar voren

21*Opmerking*

Alleen als na het noemen van twee juiste voorbeelden de juiste algemene doelstelling wordt genoemd, mogen er drie scorepunten worden toegekend.

Maximumscore 4

- 6 A. Uit het antwoord moet blijken dat in de statuten de VDB pleit voor een krachtdadig overheidsingrijpen bij de sociale wetgeving / in het economisch leven (de regels 5–7 en de regels 10–12), terwijl de liberale hoofdrichting een zo klein mogelijke overheidsinvloed wil / de nachtwakersstaat wil

2

- B. Uit het antwoord moet blijken dat de sociale gevolgen van industrialisatie de sociale kwestie / de strijd voor verbetering van de leef- en werkomstandigheden van de arbeiders naar voren brengt, wat leidt tot een herziening van de opvatting over de rol van de overheid die een grotere taak krijgt, zoals de VDB voorstaat in zijn statuten

2

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
7 ☐ Uit het antwoord moet blijken: De opvattingen van de partij stemmen overeen met die van de SDAP waar (één van de volgende):	<u>1</u>
<ul style="list-style-type: none"> • de partij pleit voor algemeen actief en passief kiesrecht voor mannen en vrouwen (de regels 2, 3 en 4) • de partij pleit voor krachtige sociale wetgeving om ongelijkheid te bestrijden (de regels 5, 6 en 7) 	
De opvattingen van de partij stemmen niet overeen met die van de SDAP waar (één van de volgende):	<u>1</u>
<ul style="list-style-type: none"> • de partij zich tegen de klassenstrijd opstelt (de regels 8 en 9). • de partij zich keert tegen de afschaffing van het privé-bezit van productiemiddelen (de regels 9 en 10). 	
Maximumscore 2	
8 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende beeldelementen met het daarbij horende aspect):	
<ul style="list-style-type: none"> • Er is een telefooncentrale zichtbaar, dit is illustratief voor de modernisering vanwege het aspect van de groei van de verbindingen/communicatie. • Er is een grote zaal met veel telefonistes zichtbaar, dit is illustratief voor de modernisering vanwege het aspect van de schaalvergroting. • Er is een groot aantal telefonistes zichtbaar, dit is illustratief voor de modernisering vanwege het aspect van de groei van de dienstensector. • Er is zichtbaar sprake van arbeid buitenshuis van (jonge) vrouwen wat illustratief is voor de modernisering vanwege het aspect van verandering van de arbeidsmarkt voor vrouwen. 	
per juist genoemd beeldelement met aspect van modernisering	<u>1</u>
<i>Opmerking</i> <i>Als een beeldelement uit de bron niet gekoppeld wordt aan een bijpassend aspect van modernisering, mag er geen scorepunt worden toegekend.</i>	
Maximumscore 6	
9 ☐ Uit het antwoord moet blijken:	
<ul style="list-style-type: none"> • In bron 4 spreekt Wibaut zich uit tegen de zedelijkheidswetgeving, omdat hij het als een poging van de kapitalistische burgerij beschouwt om onder de negatieve gevolgen van het kapitalisme uit te komen 	<u>1</u>
<ul style="list-style-type: none"> • wat overeenkomt met de socialistische visie omdat hij de kwestie in het licht ziet van de rol van de onderdrukkende burgerij / als onderdeel van de sociale kwestie / de klassenstrijd 	<u>1</u>
<ul style="list-style-type: none"> • In bron 5 spreekt baron Van Wijnbergen zich uit tegen de zedelijkheidswetgeving omdat volgens hem geboortebeperving door voorbehoedmiddelen in alle gevallen onzedelijk is 	<u>1</u>
<ul style="list-style-type: none"> • wat overeenkomt met de rooms-katholieke visie dat geboortebeperving tegen de leer van de kerk/de christelijke zedenleer/de door God ingestelde natuurlijke orde is 	<u>1</u>
<ul style="list-style-type: none"> • In bron 6 spreekt D. Simons zich uit tegen de zedelijkheidswetgeving omdat de overheid volgens hem in dit soort kwesties geen partij mag trekken 	<u>1</u>
<ul style="list-style-type: none"> • wat overeenkomt met de liberale visie op de overheid die ingrijpen op zedelijk terrein afwijst / wat aansluit bij de liberale opvattingen over de nachtwakersstaat 	<u>1</u>

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 15	
10 □ Richtlijnen voor de beoordeling van het historische artikel:	
A. Uit het antwoord moet blijken:	
• De landbouwcrisis van de jaren zeventig werkte (tot in de jaren tachtig) door / de mechanisatie op het platteland zorgde voor werkloosheid onder de landarbeiders	<u>1</u>
• Van Domela Nieuwenhuis werd verwacht dat hij op zou komen voor de belangen van de arme landarbeiders en hen zou helpen in hun strijd	<u>1</u>
B. Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• Na het (mislukte) Kamerlidmaatschap van Domela Nieuwenhuis werd de discussie gevoerd over de vraag of de verdere strijd voor verbetering voor de arbeiders gevoerd moest worden langs parlementaire weg of dat er gekozen moest worden voor de meer revolutionaire weg van de anarchisten / de politieke werkstaking	<u>2</u>
• Jarich zal twijfels hebben gehad over het loslaten van de parlementaire koers en over het middel van de politieke werkstaking, maar hij zal uit bewondering voor de persoon Domela Nieuwenhuis / zijn eerste voorman niet breken met diens beweging	<u>2</u>
C. Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• de eerste spoorwegstaking van 1903 had als doel een arbeidsconflict op te lossen en verliep succesvol	<u>1</u>
• de tweede spoorwegstaking van 1903 had een politiek karakter / was gericht tegen de 'worgwetten' en eindigde in een mislukking	<u>1</u>
• Dit leidde tot verdeeldheid in de socialistische arbeidersbeweging waarbij Domela Nieuwenhuis (met het NAS) zich inzette voor de politieke werkstaking, wat de oprichting van de (moderne) sociaal-democratische vakbeweging (het NVV) tot gevolg had	<u>2</u>
• Jarich zet zich af tegen Domela Nieuwenhuis en kiest voor de parlementaire weg (SDAP) en de moderne vakbeweging (NVV), omdat de mislukking van de tweede spoorwegstaking hem deed inzien dat de politieke werkstaking niet zou leiden tot verbetering voor de arbeiders	<u>1</u>
D. Voorbeeld van een juist antwoord is:	
Met betrekking tot de rol van Domela Nieuwenhuis in de arbeidersbeweging:	
• Enerzijds is Jarich positief over de rol van Domela Nieuwenhuis, die als een van de eersten leiding heeft gegeven aan het streven naar verbetering voor de arbeidersklasse / als eerste socialistisch afgevaardigde in de Tweede Kamer / de basis heeft gelegd voor de opbouw van de socialistische arbeidersbeweging / de revolutionaire droom heeft vormgegeven	<u>1</u>
• Anderzijds is Jarich negatief over de rol van Domela Nieuwenhuis, omdat die de kloof in de socialistische arbeidersbeweging onoverbrugbaar heeft gemaakt, vanwege zijn opstelling bij de afsplitsing van de SDAP en in 1903 / bij de spoorwegstaking(en). Hij ziet dat de sociaal-democratische tactiek in vakbeweging en parlement duidelijk vruchten heeft afgeworpen / dat de revolutionaire droom op een andere manier verwezenlijkt kon worden	<u>1</u>
Met betrekking tot de rol van Domela Nieuwenhuis in het leven van Jarich zelf:	
• Enerzijds is Jarich positief over de rol van Domela Nieuwenhuis die als een van de eersten het revolutionaire ideaal heeft geformuleerd / de middelen heeft aangegeven die Jarich heel zijn leven trouw gebleven is, namelijk het streven naar gelijkheid en sociale rechtvaardigheid	<u>1</u>
• Anderzijds is Jarich negatief over de rol van Domela Nieuwenhuis omdat die niet in staat is geweest de beweging bijeen te houden, en daarmee het uitkomen van zijn revolutionaire droom belemmerde	<u>1</u>

Duitsland en Europa, 1945–2000**Maximumscore 2**

- 11 Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende combinaties van beeldelement en kenmerk):
- Op de foto zijn puinhopen te zien, wat kenmerkend is voor de door bombardementen vernielde Duitse steden van vlak na de oorlog
 - Op de foto zijn vrijwel alleen vrouwen te zien (die zwaar lichamelijk werk verrichten), dat is kenmerkend voor Duitsland vlak na de oorlog waar een deel van de mannelijke bevolking gesneuveld is / in krijgsgevangenschap zit

per juiste combinatie van beeldelement en kenmerk

1

Opmerking

Als er na een beeldelement geen kenmerk genoemd wordt, mogen geen scorepunten worden toegekend.

Maximumscore 4

- 12 Uit het antwoord moet blijken:
- A. Door het afwerpen van de 'ballast' door Adenauer en zijn Minister voor Vraagstukken betreffende geheel Duitsland, geeft de tekenaar aan dat het bestuur in de Bondsrepubliek een gedeeld Duitsland, in plaats van een eenheid, op de koop toeneemt

2

B. Door het afbeelden van het dollarteken op de luchtballon/het varkentje, geeft de tekenaar aan dat de houding van beide Duitse bewindslieden tegenover de deling door het kapitalisme beïnvloed wordt / door het economisch belang van het Westen gestuurd wordt

2

Maximumscore 2

- 13 Uit het antwoord moet blijken dat in een volksdemocratie gestemd wordt op door de communistische partij samengestelde lijsten / gewerkt wordt met eenheidslijsten waar de kandidaten van verschillende partijen op staan en waarop in zijn geheel wordt gestemd.

Maximumscore 2

- 14 Voorbeeld van een juist argument is (één van de volgende):
- Het volk vormt een eenheid met dezelfde belangen, dat wordt vertegenwoordigd door de eenheidspartij.
 - Er is sprake van verschillende politieke stromingen/partijen op de eenheidslijst.

Maximumscore 3

- 15 Voorbeeld van een juist antwoord is (de drie volgende):
- een snelle integratie van de Bondsrepubliek in Europa / 'Westbindung'/'Westintegration': het streven van Adenauer om, via verdragen met de westerse bondgenoten, te komen tot acceptatie van de Bondsrepubliek
 - de Frans-Duitse samenwerking: een verzoening met Frankrijk was essentieel voor de aanvaarding van Duitsland in Europa
 - de 'Politik der Stärke': vanuit een sterke positie de Sovjetunie en (indirect) de DDR dwingen te praten over 'Wiedervereinigung'

per juiste combinatie van kenmerk en uitleg

1

Opmerking

Als na het noemen van een juist kenmerk geen uitleg volgt, mag geen scorepunt worden toegekend.

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
16 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat kort hierna de Bondsrepubliek lid van de NAVO mocht worden en dat daardoor de EDG niet meer nodig was.	
Maximumscore 2	
17 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: De bouw van de Muur toonde aan dat de druk op de DDR en de Sovjetunie geen resultaat had, omdat zij niet tot concessies konden worden gedwongen, waardoor zijn politiek (de 'Politik der Stärke') als mislukt moest worden beschouwd.	
Maximumscore 4	
18 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: Als element van verandering:	
• de regering Brandt zocht daadwerkelijk toenadering tot de DDR via de Sovjetunie	<u>1</u>
• wat verklaard kon worden omdat men de versterkte verhouding tussen Oost- en West-Duitsland wenste te versoepelen	<u>1</u>
Als element van continuïteit:	
• de regering Brandt bleef vasthouden aan de weigering de DDR volkenrechtelijk te erkennen	<u>1</u>
• wat verklaard kon worden omdat in de grondwet het streven naar Duitse eenheid vastgelegd was / het openlijk loslaten van het streven naar eenheid in binnenlands politiek opzicht niet haalbaar was	<u>1</u>
Maximumscore 2	
19 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• In Polen was men bang dat Duitsland de gebieden terug wilde (revanchisme) die het na de Tweede Wereldoorlog aan Polen had moeten afstaan	<u>1</u>
• een aspect dat de angst deed verminderen: het erkennen van de Oder-Neisse grens	<u>1</u>
Maximumscore 4	
20 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat Schmidt	
• in het binnenland de Bondsrepubliek bedreigd zag door het terrorisme/links radicalisme van de RAF, waarop hij reageerde met keiharde maatregelen	<u>2</u>
• in buitenlands opzicht hij de Bondsrepubliek/Europa bedreigd zag door de plaatsing van SS-20 raketten door de Sovjetunie, waarop hij reageerde door aan te dringen op het aannemen van het NAVO dubbelbesluit/over te gaan tot plaatsing van kruisraketten en onderhandelen over de terugtrekking van de SS-20 raketten	<u>2</u>

Opmerking

Alleen voor de juiste combinatie van genoemde bedreiging en daarbij passende tegenmaatregel mogen twee scorepunten worden toegekend.

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 8	
<p>21 ☐ A. Uit het antwoord moet blijken dat als kenmerk van het leven in een Oostblokland als de DDR ontleend kan worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aan bron 10 de politieke controle door de geheime politie/<i>Stasi</i>. • aan bron 11 de afscherming door de overheid van informatie uit het Westen. • aan bron 12 de (werking van de) volksdemocratie. <p>per aan elke bron ontleend juist kenmerk</p> <p>B. Voorbeeld van een juist antwoord is: Een aspect van de <i>Nischengesellschaft</i> is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In bron 10 wordt beschreven hoe de ruimte waarin Eva Pieper zich veilig kan terugtrekken steeds kleiner wordt (tot aan haar dagboek toe). • In bron 11 wordt beschreven hoe sterk de scheiding tussen de privé-wereld en de buitenwereld benadrukt wordt / hoe de privé-ruimte wordt afgeschermd. • In bron 12 wordt beschreven hoe de boerin, hoewel zij zich in haar openbare politieke functie moet conformeren aan de politieke lijn, probeert haar eigen (speel)ruimte te creëren om mensen hulp te bieden. <p>per juiste uitleg</p> <p>C. Voorbeeld van een juist antwoord is: De <i>Nischengesellschaft</i> biedt Oost-Duitse burgers de gelegenheid zich terug te trekken in de privé-sfeer, wat de wil tot oppositie-voeren tegen het DDR-bewind verminderde</p>	<p><u>1</u></p> <p><u>1</u></p> <p><u>2</u></p>
Maximumscore 3	
<p>22 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: De juiste chronologische volgorde is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>b. Wir sind das Volk</i>: uit deze eerste leus blijkt het verlangen/de hoop van een groep DDR-burgers naar een meer vrije, eerlijke samenleving in de DDR • <i>c. Wir sind ein Volk</i>: uit deze tweede leus blijkt dat een groep DDR-burgers verwachtte dat aansluiting bij de Bondsrepubliek/hereniging hiervoor de beste voorwaarden bood (en niet de 'failliete' DDR) • <i>a. Wir waren das Volk</i>: uit deze derde leus blijkt dat een groep DDR-burgers na de eenwording teleurgesteld/ nostalgisch was <p>per combinatie van op de juiste plaats gezette leus en toelichting</p> <p><i>Opmerking</i> <i>Alleen als de toelichting volgt op de in de juiste chronologische volgorde gezette leus, mag een scorepunt worden toegekend.</i></p>	<p><u>1</u></p>
Maximumscore 2	
<p>23 ☐ Voorbeeld van een juiste antwoord is: Uit de bron blijkt dat mevrouw Thatcher afwachtend (regel 3) tegenover / ook tegen (de regels 7 en 8) de Duitse wens naar hereniging staat / is</p> <ul style="list-style-type: none"> • wat verklaard kan worden uit haar angst dat de belangen van de Duitse buurstaten en andere mogelijkheden in gevaar zullen komen / voor het Duitse (agressieve) verleden 	<p><u>1</u></p> <p><u>1</u></p>
Maximumscore 2	
<p>24 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: Als oorzaak voor de ontwikkeling in de DDR kan genoemd worden (de twee volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> • de versoepeling in de politiek van de Sovjetunie onder Gorbatsjov tegenover Oost-Europa / de DDR • de ontwikkelingen in de andere Oostbloklanden naar democratisering / waar het communistisch bewind ingestort is of of instorten staat 	<p><u>1</u></p> <p><u>1</u></p>

Maximumscore 2

- 25 □ Voorbeeld van een juist antwoord is:
Mitterand bleef Duitsland als een betrouwbare partner beschouwen omdat Kohl instemde met de door Frankrijk gewenste economische samenwerking/monetaire integratie van West Europa/de oprichting van de EMU / Kohl afzag van een neutraal Duitsland.

Bronvermelding

- 1: H.W. van der Linden, Domela Nieuwenhuis in 219 politieke prenten, Amsterdam 1990, pag. 136.
- 2: P.J. Oud, Honderd jaren, een eeuw van staatkundige vormgeving in Nederland 1840–1940, Assen 1982, pag. 176.
- 3: Marjolein Morée en Marjan Schwegman, Vrouwenarbeid in Nederland, 1870–1940, Rijswijk 1981, pag. 131.
- 4: H.Q. Röling, De tragedie van het geslachtsleven, Dr. J. Rutgers (1850–1924) en de Nieuw-Malthusiaanse Bond, Amsterdam 1987, pag. 223.
- 5: H.Q. Röling, De tragedie van het geslachtsleven, Dr. J. Rutgers (1850–1924) en de Nieuw-Malthusiaanse Bond, Amsterdam 1987, pag. 222.
- 6: H.Q. Röling, De tragedie van het geslachtsleven, Dr. J. Rutgers (1850–1924) en de Nieuw-Malthusiaanse Bond, Amsterdam 1987, pag. 216.
- 7: A.F. Manning (red.), Onze jaren, 45–70, aflevering 7, Amsterdam 1972, pag. 205.
- 8: Frischer Wind, 1949 (uit de verzameling van Haus der Geschichte Bonn).
- 9: Eckart Thurich, Die Deutschen und die Sieger, in: Informationen zur politischen Bildung (232) 3. Quartal 1991, München 1991, pag. 25.
- 10: Joost Niemöller, Over de muur, oostduitse levensverhalen, Amsterdam 1991, pag. 232–233.
- 11: Joost Niemöller, Over de muur, oostduitse levensverhalen, Amsterdam 1991, pag. 251.
- 12: Joost Niemöller, Over de muur, oostduitse levensverhalen, Amsterdam 1991, pag. 276.
- 13: Margareth Thatcher, The Downing Street Years, Londen 1993, pag. 792.

Einde